

Matea Birtić, *Unutarnja struktura odglagolskih imenica u hrvatskome jeziku*,
Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2008., 197 str.

Jedna od temeljnih postavki generativne lingvistike, ona o urođenome jezičnom daru, učinila je pojam jezične moći nezaobilaznim dijelom svih lingvističkih istraživanja unutar toga pravca. Brojni su generativni morfolozi utvrdili da je ista jezična moć u podlozi stvaranja i razumijevanja neograničenog broja rečenica, kao i u temelju stvaranja i razumijevanja riječi. Upravo zato istraživanje tvorbe riječi, kao i istraživanje sintakse, dovodi do temeljnog pitanja generativne lingvistike: što čini znanje jednoga jezika ili što to znači znati jedan jezik. Naznačeni je kontekst Matei Birtić poslužio kao okvir i »opravdanje« za nastanak knjige *Unutarnja struktura odglagolskih imenica u hrvatskome jeziku*. Drugi, jednako važan poticaj autorica je pronašla u potpunoj odsutnosti istraživanja tvorbe riječi hrvatskoga jezika generativnim metodama u hrvatskoj lingvističkoj zajednici.

Tema je ove knjige, kao što i sam naslov sugerira, tvorba odglagolskih imenica u hrvatskom jeziku koje su se nametnule kao zanimljivo istraživačko područje na kojemu se presijecaju dvije skupine gramatičkih svojstava: glagolska i imenska. Autorica odglagolske imenice proučava u odnosu na njihovu podjelu u značenjske skupine, dok se tvorbi riječi u hrvatskome jeziku pristupa sa stajališta distribuirane morfologije, pravca koji je najvećim dijelom razvijen u okviru minimalističkog razdoblja. Tekst knjige podijeljen je u pet poglavlja. Nakon uvodnog slijedi poglavlje koje govori o temeljnim postavkama generativne gramatike i predstavlja teorijski okvir u koji se uklapaju sljedeća dva poglavlja u kojima autorica donosi opis imenica prema raspodjeli u značenjske skupine te opis unutarnje strukture odglagolskih imenica u hrvatskome jeziku.

U poglavlju *Teorijske postavke* posebna je pozornost posvećena statusu morfologije i tvorbe riječi u generativnoj gramatici. Autorica je utvrdila da morfologija i tvorba riječi unutar generativne gramatike imaju izdvojeno teorijsko mjesto, kako zbog pomanjkanja interesa za morfološka pitanja u prošlosti tako i danas zbog nepostojanja jedinstvenog pristupa morfologiji. Upravo zato u knjizi slijedi prikaz razvoja morfološke teorije unutar generativne gramatike te detaljniji opis distribuirane morfologije kao istraživačke teorijske osnove ovoga rada. Pogledi na morfologiju podijeljeni su u tri skupine. Rani pristupi obuhvaćaju morfološke teorije do 1970. kada izlazi djelo *Remarks on Nominalization* Noama Chomskog u kojemu velik dio derivacijske morfologije prelazi u područje leksikona čime započinje razdoblje leksikalizama. Nakon te godine morfološki se pristupi dijele u leksikalističke i sintaktičke. Uvođenje leksikalističkog pristupa izravno je potaknulo nastanak tzv. proširene leksikalističke pretpostavke kao i nastanak članka *Prolegomena to a Theory of Word Formation* M. Hallea u kojemu se morfologija izdvaja kao poseban dio gramatike, nastaju pravila tvorbe riječi te se leksikon definira kao mjesto u kojemu se odvi-

jaju svi morf(on)ološki procesi. Posebno su istaknuta dva leksikalistička (Di Sciullo i Williams) te jedan sintaktički (Baker) pristup morfologiji.

U nastavku poglavlja autorica donosi osnovne postavke teorijskog modela distribuirane morfologije te prikaz dvaju tvorbenih modela: Marantzova i Alexiadouina. Tvorbi riječi u oba se modela pristupa sa sintaktičkog stajališta, a sama riječ tvori se spajanjem apstraktnog korijena s funkcionalnom glavom. Oso bit je pogled distribuirane morfologije na tvorbu riječi motiviran i činjenicom da fonološkoj riječi na semantičko–sintaktičkoj razini ne odgovara nikakva posebna vrsta značenja, pa Marantz smatra da cjelini koja se tradicionalno naziva riječju ne odgovara posebna vrsta značenja koju ne može imati cijela skupina ili bilo koja druga sintaktička cjelina te da je svako sastavljanje sintaktičko, odnosno da je unutarnja struktura riječi tvorena istim konstrukcijskim mehanizmima kao i unutarnja struktura rečenica čime je eksplicitno utvrđeno da je sintaksa jedini generativni stroj gramatike.

Sam predmet knjige te uzus da se unutarnja struktura svake sintaktičke cjeline u generativnoj gramatici u novije vrijeme promatra kao skup funkcionalnih i leksičkih kategorija nametnuli su kao temu sljedeće cjeline unutar ovoga poglavlja imenske i glagolske funkcionalne kategorije. Opisujući glagolske funkcionalne kategorije, autorica je posebnu pozornost posvetila strukturi glagolske skupine te pristupu glagolskom vidu, odnosno aspektnim funkcionalnim kategorijama. Kraj ovoga poglavlja posvećen je rasvjetljavanju pojmova tematskih uloga, argumentne strukture te neakuzativnosti.

U poglavlju *Opis imenica prema raspodjeli u značenjske skupine* autorica, prema *Hrvatskoj gramatici* (1995), donosi podjelu imenica u pet velikih skupina: osobne imenice, imenice za stvari, mjesne imenice, imenice za glagolsku radnju ili radne imenice te mislene ili apstraktne imenice. U nastavku autorica, slijedeći navedenu podjelu, donosi opis imenica prema sufiksima od kojih su one tvorene, posebnu pozornost posvećujući odnosu promatranog sufiksa i tipa glagolske osnove kojoj se on dodaje. Okosnicu ovoga poglavlja predstavlja istraživanje mogućnosti spajanja imeničkih sufiksa s prijelaznim, neakuzativnim i neergativnim osnovama čime ne samo da je autorica otvorila temu o kojoj se do sada u hrvatskom jezikoslovlju nije govorilo, nego je transparentnima učinila mnoga tvorbeno ograničenja kao što su nemogućnost nekih agentivnih sufiksa da se pridružuju neakuzativnim osnovama ili obrnuto.

Četvrto poglavlje, *Unutarnja struktura odglagolskih imenica u hrvatskome jeziku*, posvećeno je analizi imenica opisanih u prethodnome poglavlju prema teorijskom modelu distribuirane morfologije te u skladu s općim pogledom generativne gramatike na jezik. Poglavlje je otvoreno opisom agentivnih imenica, odnosno imenica sa sufiksom –ač pri čemu je ponovno utvrđena nemogućnost tvorbe imenica tim sufiksom od neakuzativnih glagola. Sama neakuzativnost glagola dodatno je dokazana pomoću participskog testa. Autorica, slijedeći autore koji smatraju da su agentivne imenice srodne događajnim imenicama, tvrdi da je u strukturi agentivnih imenica potrebno uz imenske pretpostaviti i neke glagolske funkcionalne kategorije, a nemogućnost tvorbe imenica od neakuzativnih glagola te agentivnu interpretaciju smatra neprijepornim pokazateljima prisutnosti glagolskog funkcionalnog sloja u unutarnjoj strukturi imenice.

Govoreći u nastavku o imenicama za glagolsku radnju, odnosno o glagolskim imenicama, autorica posebnu pozornost posvećuje sufiksima –nje i –će, razlikujući pritom imenice za jednostavne događaje te imenice koje znače složene događaje. Slijedeći u njihovim istraživanjima svjetske generativne autoritete, autorica u nastavku na imenice sa sufiksom –će primjenjuje test događajnosti kojim dobiva neujednačene rezultate pa zaključuje da one granično mogu imati događajnu interpretaciju.

Kraj ovoga poglavlja donosi proučavanje unutarne strukture imenica sa značenjem ženske osobe, trpitelja radnje ili pacijensa, instrumentnih imenica te imenica za stvari.

Iako jasno omeđen, predmet ove knjige nametnuo je i otvorio niz pitanja iz raznih gramatičkih područja. Upravo zato jezikoslovna je zajednica s ovom knjigom dobila vrijedno djelo u kojemu se mogu pronaći odgovori na mnoga pitanja iz tvorbe, morfologije i sintakse, ali i semantike imenica i glagola u hrvatskome jeziku. Ne prezajući pred neistraženim područjima, autorica je prvi put obradila i riješila mnoga pitanja kao što su tvorba agentivnih imenica od neakuzativnih glagola te odgovarajuća podjela neprijelaznih glagola, događajnost imenica i primjena testova događajnosti na odglagolske imenice te priložna modifikacija kao signal događajnosti imenica, dok ona neriješena ostavlja kao poziv za daljnja znanstvena promišljanja. Mnoštvo primjera, grafičkih prikaza, popis literature vrijedan svima onima koji su, tragom autoričinih, tek na pragu vlastitih istraživanja metodama generativne gramatike te zaključak u kojemu, opet na primjerima, autorica još jednom osvjetljava najistaknutije dijelove knjige upotpunili su ovu knjigu za kojom će se zasigurno često posezati.

Ana Mikić